

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИВЧЕННЯ
ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЛІКОДОВОГО ТЕКСТУ
ПІДРУЧНИКА**

А. В. Гривко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання якості освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: antonina_gryvko@ukr.net

У статті розглянуто структурно-функціональні особливості компонентів підручника як складної полікодової структури, характеристики вербальних, параграфемних і графічних репрезентантів якої визначають комунікативний потенціал навчальної книги та є предикторами формування різних складників учнівських компетентностей. Визначено й обґрунтовано актуальні напрями дослідження полікодових навчально-наукових текстів. Наведено науково-практичні положення сучасних досліджень, які свідчать про необхідність перегляду принципів композиційно-графічного моделювання підручників, що має бути враховано у процесі проектування й оцінювання навчальної книги.

Ключові слова: підручник; полікодовий текст; комунікативність; сприймання; навчальна інформація; композиційно-графічне моделювання.

Постановка проблеми. Контент підручника здебільшого є полікодовим текстом, кожний структурно-змістовий елемент якого певною мірою впливає на розуміння, засвоєння й оперування учнями навчальною інформацією. Осмислення принципів побудови підручника як складної полікодової структури відповідно до специфіки сприймання учнями певного віку репрезентантів різних кодових систем, визначення критеріїв і показників оцінювання вербальних, параграфемних і графічних елементів у процесі аналізу навчальної книги є важливою умовою підвищення якості сучасного вітчизняного підручникотворення.

Актуальність вивчення функціонально-структурних особливостей компонентів полікодового тексту підручника зумовлена наступними чинниками.

1. За результатами наших досліджень [6], в умовах збільшення джерел і обсягів інформації, розширення доступу до неї підручнику все ще залишаються основною інформаційно-комунікативною одиницею процесу навчання. Рівень комунікативного потенціалу навчальної книги, що визначається як зовнішніми (структурними), так і внутрішніми (змістовими) її характеристиками, впливає на активізацію пізнавальної мотивації учнів, формує їхнє особистісне ціннісне ставлення до навчання.

2. Такі глобальні процеси, як переорієнтація парадигми освіти, стрімкий поступ інформаційно-комунікаційних технологій, трансформаційні процеси інформаційно-комунікативного простору (демасифікація, розвиток феномену кліпового мислення, збільшення обсягу й концентрації графічної інформації тощо), призводять до необхідності перегляду принципів передавання учням навчальної декларативної та процесуальної інформації.

3. Оцінювання якості підручників натеper здебільшого ґрунтується на результатах традиційних досліджень стосовно засобів і способів подавання навчальної інформації та графічної її інтерпретації. Інструктивно-методичні матеріали для проведення експертизи підручників [11; 12] не містять конкретних вимог і чітких однозначних критеріїв оцінювання композиційно-графічної моделі навчальної книги та її структурної складності (попри визнання важливості цих питань).

Розв'язання висвітлених проблем якості підручника можливе за умови вивчення його комунікативного потенціалу, зокрема дослідження чинників продуктивної взаємодії реципієнтів із навчально-науковим текстом як полікодовою структурою та визначення зумовлених нею закономірностей когнітивного розвитку учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні положення щодо особливостей і структури полікодових текстів висвітлено у працях О. Є. Анісімової, М. Б. Ворошилової, Ю. О. Сорокіна, Є. Ф. Тарасова та ін. [2]; осмисленню механізмів розуміння полікодових текстів присвячено дослідження О. Г. Соніна [15]; закономірності взаємодії складників креолізованого тексту та їхнього впливу на процес сприймання різносеміотичної інформації досліджувала І. В. Вашуніна [4; 5]; особливості сприймання інформації, репрезентованої різними засобами її кодування вивчав А. В. Антонов [3]. Питання полікодового тексту екранного повідомлення в аспекті дослідження Інтернет орієнтованих педагогічних технологій уперше вивчали Ю. О. Жук, О. М. Соколюк та ін. [8]. Принципи та правила композиційно-графічного моделювання відповідно до комунікативних завдань висвітлюваної інформації, механізми маніпулювання сприйманням реципієнтів засобами полікодових текстів досліджують науковці в галузях соціальних комунікацій, зокрема медіа-дизайну, видавничої справи, PR тощо (Д. Дебнер, В. Ф. Іванов, Г. Г. Почепцов, Т. Самара, О. В. Ситник, Дж. Фелічі та ін.) [13; 14; 16]. На наш погляд, результати цих досліджень необхідно враховувати в галузі педагогіки, зокрема для удосконалення засобів навчання, одним із основних з-поміж яких є підручник.

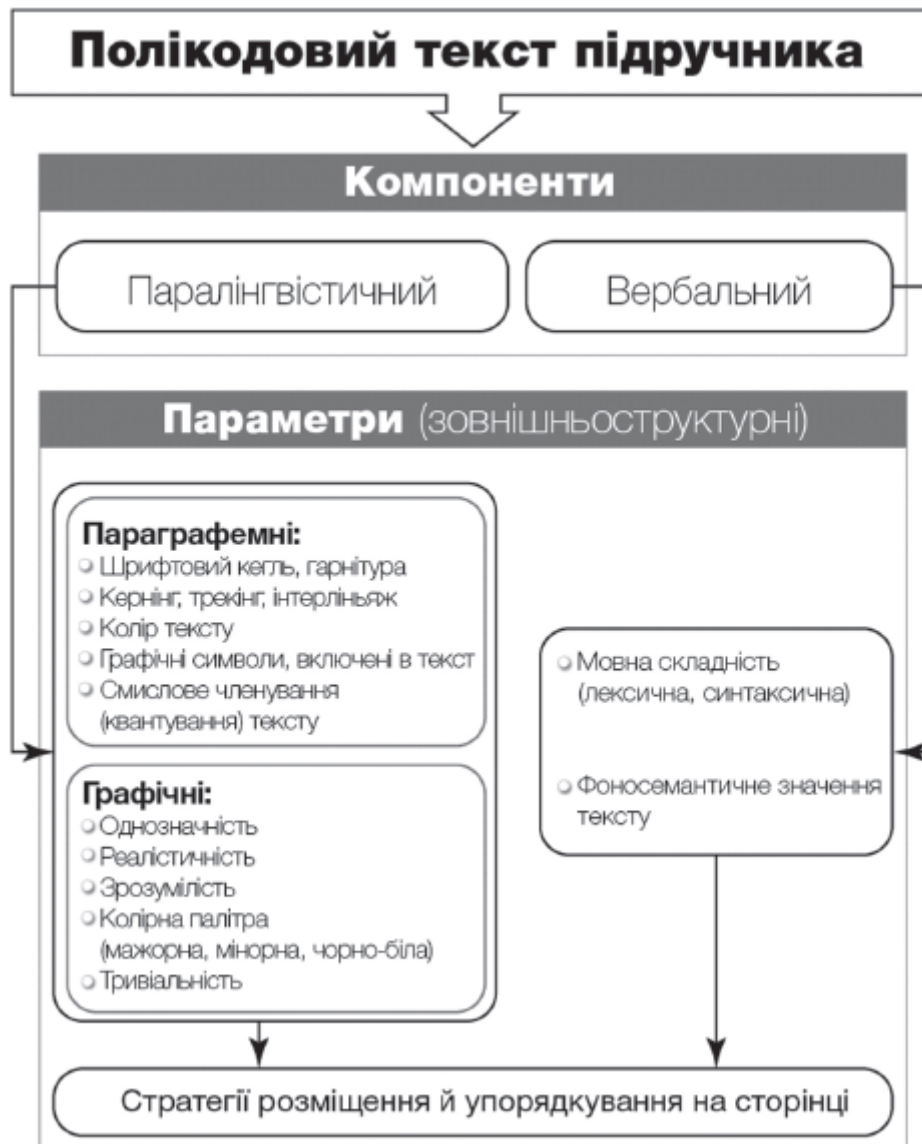
Формулювання цілей статті. Метою представленої статті є визначення й обґрунтування напрямів дослідження полікодовості підручника на підставі розгляду компонентів навчально-наукового тексту як чинників його комунікативного потенціалу, що є передумовою формування учнівських компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Вивчення комунікативного потенціалу підручника пов'язане з дослідженням чинників досягнення перлокутивного ефекту тексту навчальної книги (визначення принципів структурно-змістової

побудови, за умови дотримання яких передавання навчальної декларативної та процесуальної інформації відбувається без істотних перешкод, і адресат (учень) її адекватно сприймає, розуміє, засвоює й оцінює [1, с. 106]). На думку О. В. Ситника, комунікативність є властивістю композиційно-графічної моделі видання, формою активного звернення до читача, донесення певного повідомлення візуальними чи структурно-композиційними засобами, інформативністю, виразністю мови тощо [14, с. 39]. У такому розумінні рівень комунікативного потенціалу підручника забезпечується якістю проектування взаємодії “текст – учень” у його композиційно-графічній моделі, врахуванням закономірностей сприймання школярами певної вікової категорії вербальної та паралінгвістичної інформації, що, поєднуючись на сторінках навчальної книги в єдине ціле, надає їй ознак полікодовості.

Полікодовим (або креолізованим), за визначенням О. Є. Анісімової, є текст, у якому вербальний і невербальний компоненти утворюють єдине візуальне, структурне, смислове й функціональне поле, що забезпечує комплексний прагматичний його вплив на адресата [2, с. 71]. Структурно-функціональні особливості полікодових текстів підручника є одним із чинників розвитку в учнів складників комунікативної компетентності (наприклад, читацьких умінь, вмінь опрацьовувати інформацію, подану різними засобами (вербальними, ідіографічними, піктографічними) та ін.), оскільки оперування інформацією у процесі комунікації полягає не тільки в умінні передавати, а й здобувати її, адекватно інтерпретувати й перекодовувати потрібним способом. З іншого боку, успішність опрацювання полікодових текстів залежить від рівнів сформованості в учнів комунікативної компетентності, тому кожен із складників контенту підручника (як вербальний, так і графічний) має відповідати пізнавальним можливостям реципієнтів.

Структурними компонентами полікодового тексту є вербальний (основний, додатковий, пояснювальний тексти підручника) і паралінгвістичний, який поділяється на параграфемний (шрифтові особливості, квантування тексту тощо) та графічний (пиктограми, схеми, малюнки, креслення, фотографії, репродукції, графіки, діаграми) (рис. 1).

Рис. 1. Компоненти полікодового тексту підручника та параметри їх оцінювання

Зовнішньо-структурними характеристиками вербального компонента підручників є складність мови (лексична, синтаксична тощо), фактуальна

інформативність тексту (складність денотатної структури), його фоносемантичне значення (синестетичний вплив звукобудови тексту на створення емоційного тла здобутої в результаті читання інформації та формування асоціативного емотивно-сміслового ставлення читача до змісту).

Параграфемні компоненти підручника (характеристики яких – шрифтові гарнітура й кегль, трекінг, кернінг, виділення кольором, інтерліньяж тощо) є засобами керування читацькою увагою, що підпорядковуються ілюкативним завданням текстової комунікації.

Графічні зображення характеризуються певним ступенем однозначності, реалістичності, зрозумілості, а також інформаційним навантаженням (кількість інформаційно-змістових одиниць ілюстрації), колірними особливостями, переважанням певних форм зображених елементів. Вони є співвідносними з тематикою вербального компонента, інтеграцію їх у текст зумовлено навчальними завданнями (пояснення, уточнення, унаочнення тощо).

Поєднання в підручнику різносеміотичних компонентів зумовлено певними комунікативними завданнями тексту (теоретичного або тексту завдання), тому має підпорядковуватися правилам візуалізації та структуризації інформації, що розроблені дослідниками в галузях графічного дизайну, типографіки, семіотики тощо [3; 13; 14; 16]. За нашим дослідженням, у чинних підручниках такі правила часто порушуються, що спричинює когнітивний шум навчальної інформації, зокрема ускладнення сприймання її учнями [6]. Дослідники полікодових текстів (О. Г. Сонін, С. Б. Черемісіна та ін.) також звертають увагу на те, що рівень складності підручника залежить не лише від його відповідності віковим особливостям учнів, а й від моделі розміщення вербальних і графічних компонентів [15; 17]. За допомогою різної структуризації репрезентантів різних знакових систем у полі навчально-

наукового тексту можна підвищити його доступність, зробити цікавішим, урізноманітнити його, сформувані позитивне чи негативне ставлення до репрезентованої в ньому інформації, а також сприяти продуктивнішій її інтеріоризації [17, с. 68].

Отже, одним із напрямів вивчення навчально-наукових полікодових текстів має бути дослідження, спрямоване на визначення оптимального просторового співвідношення різнокодових складників підручника.

За функціональною значимістю компоненти полікодового тексту (як вербальні, так і графічні) можуть бути основними (містити найбільш важливу інформацію) і допоміжними або додатковими (наприклад, графічне зображення, яке ілюструє означуване в параграфі поняття, є основним, зображення на позначення елемента апарату орієнтування підручника – допоміжним). Характер зв'язків і семантичних відношень вербального й графічного компонентів може варіюватися в межах функціонального поля підручника. Проте в більшості випадків зображення визначає інтерпретацію змісту вербального компонента, який реалізує первинну, основну інформативну функцію тексту. За дослідженням І. В. Вашуніної, ілюстрування тексту завжди змінює результати сприймання його змісту. Полікодові тексти з одним і тим самим вербальним складником, але з різними ілюстраціями зумовлюють різні інтерпретації реципієнтами сприйнятої інформації, що зумовлюється параметрами графічного складника – рівнем складності ідентифікації зображених об'єктів і ступенем їх реалістичності [5, с. 69]. Поєднання і взаємодія графічних елементів із вербальними формує такий новий зміст, який неможливо передати окремо жодним із них [4, с. 13–14]. Це означає, що розуміння інформації, репрезентованої у підручнику, зумовлюється поєднанням сукупності його складників на основі взаємодії у свідомості реципієнта змісту вербального

тексту (зміненого під дією паралінгвістичних засобів) і змісту графічних компонентів (зміненого під дією вербальних).

Отже, кожен із компонентів полікодового тексту, а також способи поєднання їх у підручнику характеризуються низкою ознак, які впливають на оперування учнями навчальною інформацією (сприймання, розуміння, засвоєння, відтворення, використання), а також формують у них концепти, які виявляються у формуванні ціннісних ставлень до предмета і мотивації до навчальної діяльності. Так, дослідження Ю. О. Жука, здійснюване на засадах коннотативного підходу з використанням методу семантичного диференціалу, засвідчило вплив підручника на становлення особистісного ставлення учнів до навчального предмета, показниками чого є фактичний збіг сформованих у школярів ментальних образів (“портретів”) підручників і відповідних їм навчальних предметів [9]. У цьому аспекті композиційно-графічні компоненти підручника набувають значення не лише для створення сприятливих умов комфортного сприймання й розуміння висвітленої в них навчальної інформації, а й для формування позитивного, привабливого образу підручника загалом, що впливає на формування в учнів пізнавальної мотивації до навчальної діяльності у відповідному предметному полі.

Таким чином, іншим виокремленим нами напрямом вивчення композиційно-графічної моделі підручника в аспекті комунікативного його потенціалу є визначення критеріїв графічного супроводу текстів різного призначення (теоретичних, текстів завдань), вміщених у навчальній книзі.

Аналіз праць, пов’язаних із проблемами сприймання полікодової інформації, дав підстави для висновку, що взаємодію учнів із підручником (текстову комунікацію), а також ілокутивну силу полікодового тексту навчальної книги (те, що відповідно до наміру має бути зрозумілим) можна запрограмувати за умови підпорядкування її структурно-змістових компонентів закономірностям сприймання деякої сукупної єдності

вербально-графічної інформації учнями певної вікової категорії. Проте за умов інформатизації усіх галузей життєдіяльності сучасного суспільства, зростання інформаційного тиску й ескалації графічної інформації в глобальному комунікативному просторі відбувається розвиток фрагментарно-мозаїчного характеру сприймання повсюдної надлишкової інформації, поширення набуває формування кліпового типу мислення, відбувається переорієнтація когнітивних стилів реципієнтів. Так, С. В. Докука зазначає, що носіями кліпового мислення є здебільшого представники молодого покоління – школярі й студенти [7, с. 172]. На думку А. Л. Зоріна, “у культурі сприймання молодого покоління відбуваються фундаментальні зміни: йому не потрібен лінійний текст” [10]. Такі зміни у споживанні сучасною молоддю інформації зумовлюють необхідність нових наукових пошуків щодо продуктивної організації взаємодії учнів (студентів) із навчальним матеріалом (відповідно до їхніх когнітивних стилів, особливостей інформаційно-комунікативного простору).

Отже, аналіз наукових праць у галузі підручникотворення дав змогу зробити висновки про те, що дослідження в рамках сучасних педагогічних і психологічних парадигм здебільшого стосуються проблем змістового наповнення вербального компонента підручників. Проблема вивчення тексту підручника як складної полісеміотичної структури, визначення впливу його різнокодових компонентів на сприймання й засвоєння учнями навчальної інформації залишається *малодослідженою*.

Висновки. У процесі дослідження визначено, що в результаті інтеграції в єдиному текстуальному полі підручника вербальний, параграфемний і графічний компоненти полікодового тексту набувають певного когнітивного значення, детермінованого параметрами поєднаних елементів, композиційними особливостями, їх просторовим співвідношенням тощо. Особливості структуризації інформації в підручнику залежать від низки

чинників, що зумовлює *різновекторність* досліджень полісеміотичного тексту відповідно до особливостей когнітивних стилів реципієнтів і функціонування його в певному предметному полі.

Запропоновано *основні напрями* вивчення полікодових текстів підручника: 1) визначення оптимального структурно-просторового співвідношення різносеміотичних складників підручника; 2) вивчення особливостей сприймання, опрацювання й оперування сучасними учнями інформацією, поданої різними способами її фіксування, з метою формулювання критеріїв графічного супроводу текстів різного призначення (теоретичних відомостей, текстів завдань), вміщених у навчальній книзі.

Визначені напрями вивчення полікодового навчально-наукового тексту є достатньо широкими й узагальненими та потребують конкретизації, що зумовлено детермінованістю контенту підручника предметною специфікою змісту, психологічними особливостями учнів певної вікової категорії, особливостями превалюючого інформаційно-комунікативного середовища, нерозробленістю методики дослідження тощо.

Висвітлені у статті положення підлягають поглибленню і розширенню в подальших ґрунтовних дослідженнях взаємодії учнів із навчально-науковими полікодовими текстами.

Література

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) : словарь / под ред. Э. Г. Азимова, А. Н. Щукина. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.

2. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) : учеб. пособ. для студ. фак. иностр. яз. вузов / Е. Е. Анисимова. – М. : Издательский центр “Академия”, 2003. – 128 с.

Гривко А. В. Основні напрями вивчення особливостей полікодового тексту підручника / А. В. Гривко // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол. ; голов. ред. – О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2016. – Вип. 16. – С. 81–91.

---

3. Антонов А. В. Информация: восприятие и понимание / А. В. Антонов. – К. : Наукова думка, 1988. – 184 с.

4. Вашунина И. В. Взаимовлияние вербальных и невербальных (иконических) составляющих при восприятии креолизованного текста : автореф. дисс. ... д. филол. н. : спец. 10.02.09 / И. В. Вашунина ; Институт языкознания РАН. – М., 2009. – 43 с.

5. Вашунина И. В. Влияние параметров креолизованного текста на его восприятие / И. В. Вашунина // Вестник МГЛУ. – 2009. – Вып. № 560. – С. 68–77.

6. Гривко А. В. Формування комунікативних умінь учнів 5–6 класів засобами мови підручників із математики : дис. ... канд. пед. н. : спец. 13.00.02 / А. В. Гривко ; Інститут педагогіки НАПН України. – К., 2015. – 273 с.

7. Докука С. В. Клиповое мышление как феномен информационного общества / С. В. Докука // Общественные науки и современность. – 2013. – № 2. – С. 169–176.

8. Интернет орієнтовані педагогічні технології у шкільному навчальному експерименті : монографія / Ю. О. Жук, О. М. Соколюк, Н. П. Дементієвська, І. В. Соколова ; за редакцією Ю. О. Жука. – К. : Атіка, 2014. – 196 с.

9. Жук Ю. О. Вплив шкільного підручника на формування в учнів образу навчального предмета / Ю. О. Жук // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. Праць / [ред. кол.: голов. ред. – О. М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2015. – Вип. 15. – Ч. 1. – 370 с. – С. 200–211.

10. Зорин А. Л. Гуманитарное образование в трех национальных образовательных системах [Электронный ресурс] / А. Л. Зорин // Проект “Публичные лекции”. – Режим доступа: <http://www.polit.ru/article/2009/11/12/gumeducation/>

11. Конкурс підручників – 2015 : нормативні документи [Електронний ресурс] // Сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу: [http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-](http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/%C2%ABkonkurspidruchnikov%C2%BB/normativni-dokumenti.html)

[serednya/%C2%ABkonkurspidruchnikov%C2%BB/normativni-dokumenti.html](http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/%C2%ABkonkurspidruchnikov%C2%BB/normativni-dokumenti.html)

12. Методичні рекомендації для експертизи підручників : матеріали роботи Всеукраїнської наради-інструктажу експертів проектів підручників для 8 класу ЗНЗ “Науково-методологічні засади створення сучасного підручника” від 9–11 лютого 2016 р. [Електронний ресурс] // Сайт Інституту педагогіки НАПН України. – Режим доступу: http://undip.org.ua/ep/metod_rekom.php

13. Самара Т. Структура дизайна: стильное руководство / Т. Самара. – М. : Издательский дом РИП-холдинг, 2008. – 272 с.

14. Ситник О. В. Комунікативна спрямованість композиційно-графічного моделювання як складник стратегії розвитку новинних порталів : дис. ... канд. н. із соц. комунікацій : спец. 27.00.01 / О. В. Ситник ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2014. – 270 с.

15. Сонин А. Г. Моделирование механизмов понимания поликодовых текстов : дисс. ... д. филол. н. : спец. 10.02.19 / А. Г. Сонин. – М., 2006. – 323 с.

16. Феличи Дж. Типографика: шрифт, верстка, дизайн / Дж. Феличи. – СПб. : БХВ-Петербург, 2005. – 496 с.

17. Черемисина С. Б. Учебно-научный текст как гетерогенная когнитивная структура / С. Б. Черемисина // Мир науки, культуры, образования. – 2008. – № 15 (12). – С. 67–70.

References

1. Azimov Je. G. Novyj slovar' metodicheskikh terminov i ponjatij (teorija i praktika obuchenija jazykam) : slovar' / pod red. Je. G. Azimova, A. N. Shhukina. – M. : Izdatel'stvo IKAR, 2009. – 448 s.
2. Anisimova E. E. Lingvistika teksta i mezkul'turnaja kommunikacija (na materiale kreolizovannyh tekstov) : ucheb. posob. dlja stud. fak. inostr. jaz. vuzov / E. E. Anisimova. – M. : Izdatel'skij centr "Akademija", 2003. – 128 s.
3. Antonov A. V. Informacija: vosprijatie i ponimanie / A. V. Antonov. – K. : Naukova dumka, 1988. – 184 s.
4. Vashunina I. V. Vzaimovlijanie verbal'nyh i neverbal'nyh (ikonicheskikh) sostavljajushhih pri vosprijatii kreolizovannogo teksta : avtoref. diss. ... d. filol. n. : spec. 10.02.09 / I. V. Vashunina ; Institut jazykoznanija RAN. – M., 2009. – 43 s.
5. Vashunina I. V. Vlijanie parametrov kreolizovannogo teksta na ego vosprijatie / I. V. Vashunina // Vestnik MGLU. – 2009. – Vyp. No 560. – S. 68–77.
6. Ghryvko A. V. Formuvannja komunikatyvnykh uminj uchniv 5–6 klasiv zasobamy movy pidruchnykiv iz matematyky : dys. ... kand. ped. n. : spec. 13.00.02 / A. V. Ghryvko ; Instytut pedagoghiky NAPN Ukrainy. – K., 2015. – 273 s.
7. Dokuka S. V. Klipovoe myshlenie kak fenomen informacionnogo obshhestva / S. V. Dokuka // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 2013. – No 2. – S. 169–176.
8. Internet orijentovani pedagoghichni tekhnologhiji u shkilnomu navchalnomu eksperymenti : monoghrafija / Ju. O. Zhuk, O. M. Sokoljuk, N. P. Dementijevs'ka, I. V. Sokolova ; za redakcijeju Ju. O. Zhuka. – K. : Atika, 2014. – 196 s.

9. Zhuk Ju. O. Vplyv shkil'nogho pidruchnyka na formuvannja v uchniv obrazu navchal'nogho predmeta / Ju. O. Zhuk // Problemy suchasnogho pidruchnyka : zb. nauk. pracj / [red. kol.: gholov. red. – O. M. Topuzov]. – K. : Pedagoghichna dumka, 2015. – Vyp. 15. – Ch. 1. – 370 s. – S. 200–211.

10. Zorin A. L. Gumanitarnoe obrazovanie v treh nacional'nyh obrazovatel'nyh sistemah [Jelektronnyj resurs] / A. L. Zorin // Proekt “Publichnye lekciï”. – Rezhim dostupa: <http://www.polit.ru/article/2009/11/12/gumeducation/>

11. Konkurs pidruchnykiv – 2015 : normatyvni dokumenty [Elektronnyj resurs] // Sajt Ministerstva osvity i nauky Ukrajinny. – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/%C2%ABkonkurspidruchnykiv%C2%BB/normativni-dokumenti.html>

12. Metodychni rekomendacii dlja ekspertyzy pidruchnykiv : materialy roboty Vseukrajins'koji narady-instruktazhu ekspertiv proektiv pidruchnykiv dlja 8 klasu ZNZ “Naukovo-metodologhichni zasady stvorennja suchasnogho pidruchnyka” vid 9–11 ljutogho 2016 r. [Elektronnyj resurs] // Sajt Instytutu pedagoghiky NAPN Ukrajinny. – Rezhym dostupu: http://undip.org.ua/ep/metod_rekom.php

13. Samara T. Struktura dizajna: stil'noe rukovodstvo / T. Samara. – M. : Izdatel'skij dom RIP-holding, 2008. – 272 s.

14. Sytnyk O. V. Komunikatyvna sprjamovanistj kompozycijno-grafichnogho modeljuvannja jak skladnyk strateghiji rozvytku novynnykh portaliv : dys. ... kand. n. iz soc. komunikacij : spec. 27.00.01 / O. V. Sytnyk ; Instytut zhurnalistyky KNU imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2014. – 270 s.

15. Sonin A. G. Modelirovanie mehanizmov ponimannja polikodovykh tekstov : diss. ... d. filol. n. : spec. 10.02.19 / A. G. Sonin. – M., 2006. – 323 s.

16. Felichi Dzh. Tipografika: shrift, verstka, dizajn / Dzh. Felichi. – SPb. : BHVPeterburg, 2005. – 496 s.

17. Cheremisina S. B. Uchebno-nauchnyj tekst kak geterogennaja kognitivnaja struktura / S. B. Cheremisina // Mir nauki, kul'tury, obrazovanija. – 2008. – No 15 (12). – S. 67–70.

Гривко А. В.

**К ПРОБЛЕМЕ ИЗУЧЕНИЯ СТРУКТУРНО-
ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ КОМПОНЕНТОВ
ПОЛИКОДОВОГО ТЕКСТА УЧЕБНИКА**

В статье рассмотрены структурно-функциональные особенности компонентов учебника как сложной поликодовой структуры, характеристики вербальных, параграфемных и графических репрезентантов которой влияют на коммуникативный потенциал учебной книги и являются предикторами формирования различных структур ученических компетенций. Определены и обоснованы актуальные направления исследования поликодовых учебнонаучных текстов. Приведены научно-практические положения современных исследований, которые свидетельствуют о необходимости пересмотра принципов композиции графического моделирования учебников, которые должны быть учтены в процессе проектирования и оценки учебной книги.

Ключевые слова: учебник; поликодовый текст; коммуникативность; восприятие; учебная информация; композиционно-графическое моделирование.

Ghryvko A.

**STUDY ON THE PROBLEM OF STRUCTURAL AND
FUNCTIONAL FEATURES OF POLY-SEMIOTIC TEXT'S
COMPONENTS IN SCHOOLBOOK**

The author substantiates actual problems of studying the content of the textbook as a complex cognitive system, which consists of many-semiotic components. The article suggests a possible way to resolve some of the identified problems in studies. In the article considered the results of actual modern studies the communicative potential of the information in the text field, which, in author opinion, must be taken into account when modeling the textbooks. Disclosed concept of poly-semiotic text textbook, justified by its importance as a factor in the development of communicative competence of students, highlighted the components of poly-semiotic text. Author described structural and functional

parameters of verbal, paragraphemic and graphic tutorial text components that affect the perception and understanding of the educational information. Important issues that require learning in the context of productive teaching and text communication are the following: compositional and graphical tools to create a condition for comfortable perception of the educational information the achievement of perlocutionary effect of schoolbook. In this aspect, the article discusses possible directions for research educational and scientific poly-semiotic aspects of texts of tutorial in modern information processes and their impact on educational communication. They are determining the optimal spatial correlation of uneven components in the textbook; formulating criteria for graphic interpreting of the texts various purpose (theoretical text, text of task etc.), placed in the schoolbook.

Keywords: textbook; polysemiotic text; communicativeness; perception; educational information; compositional and graphic design.